MALTA

QORTI CIVILI

PRIM' AWLA

(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH ZAMMIT MC KEON

Seduta ta' l-10 ta' April, 2014

Rikors Numru. 73/2012

Mary Fatima Vassallo id. 285150 (M) u ghal kull interess zewgha **John Vassallo** id. 390646(M)

kontra

(i) **Daniel Spiteri** detentur tal-karta ta` l-identita` 498573 (M)

(ii) **L-Awtorita` tad-Djar**

(iii) **Lill-Avukat Generali ghal kull interess**

(iv) **Spiridione Spiteri** id. 692545(M)

(v) **Michael Spiteri** id. 553446(M)

(vi) **Theresa mart Anthony Darmanin** id. 486757(M)

(vii) **Rosemarie mart Paul Deguara** id. 364656(M)

u

b`digriet tal-5 ta` April 2013 gew nominati l-Avukat Dr Noel Bartolo LL.D. u l-Prokuratur Legali Doreen Aquilina bhala kuraturi deputati sabiex jirraprezentaw lill-assenti minn Malta :

Carmelo sive Charles Spiteri mwieled San Pawl il-Bahar u residenti Sydney Awstralja detentur tal-Passaport Malti 084034, kif ukoll

Charles sive Carlo Spiteri mwieled San Pawl il-Bahar u residenti Toronto Canada bin-numru tal-Passaport 441061

lkoll bhala eredi tal-mejjet Carmelo Spiteri li miet nhar it-30 ta` April 2008

Il-Qorti :

I. **Preliminari**

Rat ir-rikors guramentat presentat fit-2 ta` Novembru 2012 li jaqra hekk :

1. Illi l-attrici hija l-propjietarja tal-fond bin-numru estern 135, Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar ;

*2. Illi fid-dsatax (19) ta` Marzu 1981 fl-atti tan-Nutar Tonio Spiteri l-attrici u omm l-attrici kienu dahlu f`kuntratt ta` cens temporanju ta` wiehed u ghoxrin sena ma` Carmelo Spiteri, fejn taw u ikkoncedew taht titolu ta` enfitewsi temporanju ta` wiehed u ghoxrin sena dekorribbli mill-ewwel (1) ta` Marzu tas-sena 1981, versu c-cens annwu u temporanju ta` sebghin Liri Maltin (Lm70) ekwivalenti illum ghal Euros mija u tlieta u sittin punt hames centezmi (Euros 163.05) u dan skond **dokument JMV 1 ;***

3. Illi Carmelo Spiteri li deher fuq il-kuntratt fl-atti tan-Nutar Tonio Spiteri tad-19 ta` Marzu 1981, kellu dakinhar karta ta` l-identita` bin-numru 212588 li iktar il-quddiem giet mibdula ghall-karta ta` l-identita numru 602519 (M) ;

*4. Illi llum il-gurnata Carmelo Spiteri miet fit-30 ta` April 2008 u dan kif jirrizulta mic-certifikat tal-mewt markat **dokument JMV 2 ;***

5. Illi l-perijodu enfitewtiku ghalaq fit-tmienja u ghoxrin (28) ta` Frar 2002 ;

6. Illi fl-20 ta` Jannar 2001, Spiridione maghruf bhala Spiru u / jew Salvu Spiteri li jigi iben Carmelo Spiteri (u missier Daniel Spiteri) flimkien mal-konvenut Daniel Spiteri, marru d-dar ta` l-atturi gewwa Hal Tarxien, sabiex jitolbu lill-atturi jikkonvertu c-cens temporanju f`cens gdid temporanju ma` certu Oliver Mallia, li kien habib tal-familja Spiteri ;

7. Illi l-atturi dakinhar indikaw li kienu propensi sabiex jaccettaw it-talba taghhom, sakemm Carmelo Spiteri ic-censwalist ezistenti, kien lest

jikkancella c-cens temporanju ezistenti dak iz-zmien, u jintlahaq u jsir kuntratt gdid bil-miktub ta` cens temporanju ghall-perijodu iehor gdid ma` Oliver Mallia ;

8. Illi l-imsemmi Spiridione Spiteri informa lill-atturi li missieru kien jinsab marid, u li kien lest li jaccetta li jxolji l-kuntratt tac-cens ezistenti, ghal dan l-iskop ;

9. Illi pero` dan il-ftehim bejn l-atturi u mal-familja Spiteri u Oliver Mallia qatt ma ntlahaq u ma sar ebda kuntratt ;

10. Illi kien f`dan il-mument u f`din id-diskursata ma` Spiridione Spiteri fejn l-atturi saru jafu mid-diskors ta` Spiridione Spiteri li din id-dar 135 Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar kienet giet kolpita b`dikjarazzjoni ta` rekwizizzjoni, u fejn Spiridione Spiteri ipproduca kopja ta` dan id-dokument lill-istess atturi. Illi kopja ta` dan ir-requisition order qieghed jigi hawn anness bhala ***dokument JMV 3*** *kif ukoll in-notice of requisition bhala* ***dokument JMV 4*** *;*

11. Illi kien biss f`dan il-mument, li l-atturi saru jafu ghall-ewwel darba b`din l-ordni ta` rekwizizzjoni. Qabel din id-diskursata, l-atturi ma kienux jafu b`din l-ordni. Illi l-atturi qatt ma gew notifikati b`dan l-Ordni ta` Rekwizizzjoni mid-Dipartiment tal-Akkomodazzjoni Socjali u lanqas ma gew avvzati qabel mic-censwalist Carmelo Spiteri u/jew minn membri tal-familja Spiteri u lanqas mill-konvenut Daniel Spiteri ;

12. Illi kellu jkun missier il-konvenut Daniel Spiteri li nforma verbalment lill-atturi kif spjegat hawn fuq f`dik il-laqgha ma` Oliver Mallia, b`din l-Ordni ta` Rekwizizzjoni li kienet harget fis-sena 1989. Illi dik kienet l-ewwel darba li l-atturi saru jafu ;

13. Illi wara din id-diskursata ma` Spiridione Spiteri, l-atturi marru jaghmlu l-verifiki taghhom mad-Dipartiment Ghall-Akkomodazzjoni Socjali li wara sar l-Awtorita` Tad-Djar, sabiex jindagaw ezattament x`gara u x`ma garax rigwardanti dan il-fond, peress li mis-sena 1989 (is-sena meta harget ir-Requisition) sakemm saru jafu l-atturi b`dan il-mod fis-sena 2001, ma kienux jafu b`din l-Ordni ta` Rekwizizzjoni mahruga fuq dan il-post ;

14. Illi nonostante t-tentattivi da parti ta` l-atturi li jsiru jafu aktar dettalji fuq ir-rekwizizzjoni bin-numru 5223 mid-Dipartiment Ghall-

Akkomodazzjoni Socjali, tramite ittra datata l-20 ta` Novembru 2007 annessa u mmarkat bhala **dok JMV 5** talab ghal kopja tal-file intier tal-propjeta` ta` l-atturi stess ;

*15. Illi l-atturi kienu rcevew risposta xotta ghal din l-ittra tramite ittra tas-7 ta` Jannar 2008 li kopja tieghu qieghed jigi hawn anness bhala **document JMV 6** ;*

16. Illi mid-dokumenti li l-atturi rcevew mid-Dipartiment Ghall-Akkomodazzjoni Socjali huma gew moghtija document wiehed biss li turi kopja ta` Ordni ta` Rekwizizzjoni li nharget allegatament fl-14 ta` Novembru 1989 bin-numru 5223 f`isem is-Sinjur Carmelo Caruana ;

17. Illi Carmelo Caruana qatt ma kienx sid ta` dan il-post 135 Triq San Pawl il-Bahar, San Pawl il-Bahar u Carmelo Caruana qatt ma rcieva dan id-dokument safejn jafu l-atturi ;

*18. Illi l–atturi tramite l-avukat taghhom dak iz-zmien, baghtu ittra f`Ottubru 2010 li kopja tieghu qieghed jigi hawn anness bhala **dok JMV 7** sabiex isaqsu meta effettivament il-post 135, Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar gie allokat lill-intimat Daniel Spiteri. Illi r-risposta tal-Awtorita` Ghall-Akkomodazzjoni Socjali datata d-19 ta`Ottubru 2010 tghid li Daniel Spiteri gie allokat il-post nhar is-17 ta`Ottubru 1990 kif jirrizulta mill-anness ittra **dok JMV 8** ;*

19. Illi Daniel Spiteri twieled nhar il-5 ta` Novembru 1973 kif jirrizulta mill-anness certifikat tat-twelid tieghu immarkat **JMV 9** u kwindi jfisser li Daniel Spiteri fil-gurnata tal-allokazzjoni tal-propjeta` mid-Dipartiment Ghall-Akkomodazzjoni Socjali kellu biss l-eta` ta` 16-il sena u 11-il xahar fejn kwindi kien ghadu minuri, mhux mizzewweg, kien ghadu jattendi l-iskola, kien ghadu jghix mal-genituri tieghu faccata ta` din id-dar, u lanqas ma kien single parent ;

20. Illi certament Daniel Spiteri minhabba l-eta` zghira tieghu, u safejn jafu l-atturi ma kellu ebda dipendenti. Certament, dan ma kienx kaz ta` Social Housing ;

21. Illi ghalhekk din ir-requisition order bin-numru 5223 jidher li kienet harget mhux skond il-parametri tal-ligi jew regolamenti tad-Dipartiment Ghall-

Akkomodazjoni Socjali u allura harget b`mod kapriccjuz, irregolari u mhux fl-interess socjali ;

*22. Illi inoltre bid-dikjarazzjoni li taw l-Awtorita` tad-Djar fejn qalu li l-fond gie allokat lil Daniel Spiteri fis-17 ta` Ottubru 1990 fizikament, jirrizulta li dan il-fond gie allokat lilu, qabel ma harget b`mod ufficjali r-Requisition Order fit-22 ta` Novembru 1990, u dan skond id-**dokument JMV4 ;***

23. Illi jidher mill-indagini ta` l-istess atturi, li kien hemm Requisition Order bin-numru 5223, li allegatament inharget fl-14 ta` Novembru 1989, f`isem Carmelo Caruana (gja anness bhala dok JMV 6), u kien hemm Requisition Order bl-istess numru li allegatament inharget fit-22 ta` Novembru 1990 lil Carmelo Spiteri (gja anness bhala dok JMV 3), u dawn ir-Requisition Orders inhargu t-tnejn, totalment ad insaputa ta` l-atturi ;

24. Illi dan l-agir ta` l-istess Dipartiment Ghall-Akkomodazzjoni Socjali saret bil-mohbi u ad insaputa ta` l-atturi li fid-data tal-allegat hrug tar-Requisition Order kienu proprietarji assoluti tal-fond mertu tal-kawza. Illi l-atturi personalment qatt ma gew notifikati, u ghalhekk id-drittijiet tal-proprjeta ta` l-istess atturi gew lezi, billi l-attrici, kienet gja propjetarja ta` tlett kwarti (3/4) sehem indiviz tal-fond 135 Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar mis-sena 1974 u proprjetarja assoluta ta` l-istess imsemmi fond mis-sena 1987 `il quddiem, meta omm l-attrici li kellha ¼ indiviz tal-propjeta` msemmija, mietet u halliet il-wirt taghha lill-unika wild taghha l-attrici ;

25. Illi meta l-attur John Vassallo acceda fuq il-post fil-15 ta` Frar 2001, biex jiehu idea tal-valur kummercjali u tal-kera potenzjali tal-fond, billi kien hemm din il-proposta tal-familja Spiteri ta` cens gdid ma` Oliver Mallia, l-attur sab il-fond, fi stat ta` abbandun totali, minghajr kamra tal-kcina u minghajr kamra tal-banju ;

26. Inoltre l-fond kien minghair ebda ghamara u b`sistema tal-elettriku mhux kompluta. Illi kien ovvju li din id-dar kienet ilha m`hix abitata;

*27. Inoltre kien hemm zewgt soqfa fit-tieni sular, li kienu fi stat pjetuz, tant li kien hemm it-travetti, puntali u jakkijiet jissaportjaw it-travi, liema travetti kienu hemm waqt l-access, u ghalhekk saru mic-censwalist u / jew persuna imqabbad minnu, u dan kif jidher fir-ritratti hawn annessi u mmarkati **dokumenti JMV 10 sa JMV 12 inkluzi**. Illi dawn ir-ritratti gew mehudin dakinhar stess mill-attur John Vassallo ;*

28. Illi in vista ta` l-abbandun ta` l-imsemmi dar, u in vista tal-hsarat estensivi li kien hemm fil-post, l-attur insista waqt l-access li jibghat, xi granet wara, l-Perit tieghu sabiex jaghmel rapport ta` l-istat tal-fond ;

29. Illi fil-fatt il-Perit Mariello Spiteri imqabbad mill-atturi mar flimkien ma` l-atturi u ma` l-intimat Spiridione Spiteri, fit-28 ta` Frar 2001, sabiex jispezzjonaw il-fond u jaghmel rapport ta` l-istess post. Illi l-Perit Mariello Spiteri hejja rapport xi gimghat wara li qieghed jigi hawn anness bhala ***dokument JMV 13*** *;*

30. Illi l-atturi ma accettaw ebda cens u/jew kera u/jew pagamenti mill-konvenut Carmelo Spiteri u/jew mill-familja Spiteri wara is-sena 2001, fejn minhabba c-cirkostanzi tal-kaz u minhabba l-abbandun totali tad-dar (fejn l-atturi saru jaf b`dan biss fl-access), huma la riedu jirrikonoxxu lil Carmelo Spiteri u lanqas lil Daniel Spiteri u lanqas ma riedu jirrikonoxxu b`ebda mod l-azzjonijiet ta` l-istess Awtorita` tal-Akkomodazzjoni Socjali ;

31. Illi l-atturi ma riedu b`ebda mod jikkompromettu d-drittijiet taghhom skond il-ligi ;

32. Illi l-atturi fil-mori ta` dan iz-zmien ippruvaw kemm-il darba b`mod bonarju u bla pregudizzju, li jaslu mad-Dipartiment Ghall-Akkomodazzjoni Socjali, izda nonostante t-tentattivi u t-talbiet taghhom, dawn gew injorati totalmemt mill-istess Dipartiment Ghall-Akkomodazzjoni Socjali illum l-Awtorita` Tad-Djar, kif jirrizulta mill-anness dokumenti markati* ***JMV 14 sa JMV 21 inkluzi****, li kienu allokaw il-fond lil Daniel Spiteri, b`mod abuziv, illegali u b`mod irregolari ;

33. Illi ghalhekk, dan l-agir da parti tal-Awtorita` Tad-Djar (dak iz-zmien id-Dipartiment Ghall-Akkomodazzjoni Socjali) fejn huma naqsu li jinnotifikaw is-sidien b`dawn l-ordnijiet ta` rekwizizzjoni, tammonta ghal ksur tad-drittijiet propjietarji taghhom inkluz tad-drittijiet fondamentali taghhom ta` propjeta` ;

34. Illi oltre dan u kif gja spjegat hawn fuq, Carmelo Spiteri ic-censwalist ma kienx qieghed jghix fid-dar 135, Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar, u dan kif jidher b`mod car mir-rapport tal-Perit Mariello Spiteri, kif ukoll mir-registri elettorali ta` April 2001 u Ottubru 2001 li qeghdin jigu annessi bhala ***dok JMV 22(a) u JMV 22(b)*** *fejn Carmelo Spiteri kien residenti fid-dar 453*

Saint Paul`s Street, Saint Paul`s Bay, u mhux gol-135 Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar ;

35. Illi anki wara li ghalaq ic-cens temporanju fi Frar 2002, xorta wahda Carmelo Spiteri baqa` jghix fil-fond 453 Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar kif jirrizulta mir-Registru Elettorali ta` April 2002 li kopja tieghu qieghed jigi hawn anness bhala ***document JMV 22(c)*** *;*

36. Illi kagun tar-requisition order 5223, idejn l-atturi gew marbuta b`mod li ma setghux jintavolaw kawza quddiem il-Bord Li Jirregola l-Kera ghall-izgumbrar ta` Carmelo Spiteri kif ukoll ta` Daniel Spiteri mill-fond taghhom, nonostante l-fatt li l-atturi kellhom bazi sabiex jifthu tali kawza billi ic-censwalist ma kienx qieghed jissodisfa ir-rekwiziti tal-ligi u cjoe` li jirrisjedi fil-fond bhala cittadin Malti u bhala residenza ordinarja, skond il-Kap 158 tal-Ligijiet ta` Malta ;

37. Illi minn indagini li ghamlu l-atturi, rrizulta li fit-tnax (12) ta` Jannar 2002, inhareg `enforcement notice` bin-numru ECF 00535/2002 li kopja tieghu qieghed jigi esebit bhala* ***dokument JMV 23*** *fil-konfront ta` Daniel Spiteri. L-imsemmi konvenut Daniel Spiteri kien ghamel xogholijiet minghajr il-pemessi necessarji tal-MEPA, u minghajr lanqas ma informa lill-atturi bhala sid il-post, li kien ser jaghmel tali xogholijiet strutturali, liema xogholijiet strutturali saru b`mod abuziv u minghajr il-kunsens ta` l-istess atturi. Illi l-atturi lanqas ma kienu gew infurmati b`dan kollu, u saru jafu biss billi ghamlu indagni mal-MEPA xi snin wara ;

38. Illi dan it-tehid furzat ta` din il-propjeta` oltre li hija abbuziva u illegali, stante li l-atturi qatt ma gew notifikati b`tali ordni ta` rekwizizzjoni, tilledi l-principju tal-godiment tal-propjeta` oltre li dan it-tehid furzat mhuwiex proporjonzali, u huwa in vjolazzjoni ta` l-artikolu 1 tal-Protocol numru wiehed (1) tal-Kap 319 tal-Ligijiet ta` Malta;

39. Illi ghalhekk gjaladarba ma gewx aderiti r-rekwiziti tac-censwalist Carmelo Spiteri skond il-Kap 158 tal-Ligijiet ta` Malta fejn ma kienx residenti fil-fond mertu tal-kawza fit-terminu tac-cens, u gjaladarba l-allokazzjoni ta` propjeta` ta` l-atturi lill-terzi mill-Awtorita` Ghall-Akkomodazzjoni Socjali sar b`mod kapriccjuz u ad insaputa ta` l-atturi, gew lezi d-drittijiet ta` propjeta` li ghandhom l-atturi ;

40. Illi l-atturi ntavolaw ittra ufficcjali nhar l-1 ta` Ottubru 2009, fil-konfront tal-konvenuti sabiex jinterpellaw lill-konvenuti skond il-ligi, u dan kif jirrizulta mill-anness ***dokument JMV 24*** *;*

41. Illi ciononostante din l-interpellazzjoni, l-konvenuti baqghu inadempjenti, ghajr l-Awtorita` Tad-Djar li baghtu ittra datata t-30 ta` Ottubru 2009 bhala ***dok JMV 25*** *fejn irrispingew il-pretensjonijiet ta` l-atturi;*

42. Illi ghalhekk kellha ssir din il-kawza;

Ghaldaqstant, jghidu l-konvenuti prevja kwalsiaisi dikjarazzjoni necessarja u opportuna l-ghaliex din il-Qorti ma ghandhiex taqta` u tiddeciedi li –

1) Tiddikjara li bir-rekwizizzjoni 5223 mahrugin fl-14 ta` Novembru 1989 u tat-22 ta` Dicembru 1990 mid-Dipartiment Ghall-Akkomodazzjoni Socjali (illum l-Awtorita` Tad-Djar), gie vjolat d-drittijiet fondamentali ta` l-atturi kif protetti fl-artikolu wiehed (1) tal-Protocol numru wiehed (1) tal-Kap 319 tal-Ligijiet ta` Malta u/jew skond l-artikolu 37(1) tal-Kostituzzjoni ta` Malta ;

2) Tiddeciedi li l-konvenut Daniel Spiteri ma ghandu ebda titolu legali gustifikat skond il-ligi, sabiex jiddetjeni l-post 135, Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar, b`titolu taht requisition order u/jew kwalunkwe titolu iehor, u ghaldaqstant ghandu jivvaka l-fond entro terminu qasir u perentorju li tiddetermina l-Qorti stess ;

3) Tikkundanna ghalhekk lill-intimati jirrilaxxjaw liberu u vojt f`idejn l-atturi l-fuq imsemmi fond 135, Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar, wara li tannulla l-ordnijiet ta` rekwizizzjoni mahrugin kontra taghhom ;

4) Taghti kull ordni u rimedju iehor xieraq jew opportun biex tigi spurgjata l-vjolazzjoni ezistenti u kontinwa tad-drittijiet fondamentali taghhom kif fuq inghad ;

5) Tillikwida kull kumpens xieraq lilhom dovut ghas-snin li ilhom imcahhda mit-tgawdija ta` hwejjighom minghajr kumpens xieraq rizultat tal-okkupazzjoni kontinwa furzata, tal-fond kif fuq imsemmi, u tal-hsara u Danni kagunata lilhom, b`konsegwenza tal-vjolazzjoni tad-drittijiet fondamentali taghhom kif fuq inghad ;

Il-konvenuti huma ngunti in subizzjoni.

B`rizerva ghall-istess atturi li jzommu l-konvenuti responsabbli in solidum ghad-danni kollha sofferti minnhom fil-propjeta` taghhom, u bl-ispejjez kontra l-istess konvenuti.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mir-rikorrenti.

Rat ukoll id-dokumenti li kienu esebiti mar-rikors guramentat.

Rat ir-risposta tal-intimat Avukat Generali prezentata fit-30 ta` April 2013 li taqra hekk –

1. Illi preliminarjament jinhass xieraq li ladarba r-rikorrenti qeghdin jilmentaw li gew imkasbra fil-jedd ta` gidhom huma ghandhom qabel xejn juru l-gheruq tat-titolu taghhom fuq il-fond bin-numru 135, Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar. Fl-istess waqt, huwa importanti wkoll li tigi indikata d-data ezatta ta` meta huma saru sidien ta` dan il-post ghaliex huwa naturali li l-ilment konvenzjonali taghhom jista` jigi meqjus biss mid-data ta` meta l-post inkwistjoni gie jifforma parti mill-patrimonju taghhom u mhux minn qabel ;

*2. Illi in limine litis ukoll safejn l-esponent qieghed jifhem li l-ilment tar-rikorrenti huwa msejjes kontra z-zewg ordnijiet ta` rekwizizzjoni bin-numru 5223 li nhargu mid-Direttur Ghall-Akkomodazzjoni Socjali fl-14 ta` Novembru 1989 u fit-22 ta` Novembru 1990 rispettivament, dan ghandu jfisser li strettament it-tilwima taghhom hija mal-Awtorità tad-Djar, li skont l-**artikolu 24** tal-**Att dwar l-Awtorità tad-Djar (Kap 261 tal-Ligijiet ta` Malta)** assorbiet id-drittijiet, obbligi, funzjonijiet u assi li qabel kienu japartjenu lid-Direttur Ghall-Akkomodazzjoni Socjali ;*

*Tassew ir-rikorrenti fir-rikors kostituzzjonali taghhom la huma qeghdin jattakkaw xi dispozizzjoni partikolari tal-ligi u lanqas xi ghemil maghmul mill-Avukat Generali. Jigi b`hekk, li l-Avukat Generali gie mharrek bla bzonn f`dawn il-proceduri a sensu tal-**artikolu 181B tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta` Malta** u ghaldaqstant huwa l-kaz li jigi mehlus mill-harsien ta` dan il-gudizzju ;*

*3. Illi bla hsara ghal premess, jekk ir-rikorrenti riedu jikkontestaw il-legalità ta` kif hargu z-zewg ordnijiet ta` rekwizizzjoni msemmija minnhom, huma kien messhom l-ewwel inqdew bir-rimedji ordinarji provduti lilhom mil-ligi domestika u mhux ghazlu li jibdew dawn il-proceduri straordinarji ta` bixra kostituzzjonali. Tassew jekk huma hassew li l-ordni ta` rekwizizzjoni ma kinitx qed taqdi skop pubbliku jew li l-mod kif inhargu dawn l-ordnijiet ma kienux jirriflettu l-vot tal-**artikolu 3 tal-Kap 125 tal-Ligijiet ta` Malta**, allura huma messhom qabel ma marru ghal dawn il-proceduri kostituzzjonali, fethu proceduri ta` stharrig gudizzjarju fuq il-bazi li l-ghemejjel amministrattivi mahruga mid-Direttur Ghall-Akkomodazzjoni Socjali ma kienux iharsu d-dispozizzjonijiet tal-ligi ;*

*Mhux hekk biss, jekk kemm-il darba r-rikorrenti jew l-awturi taghhom ma riedux joqghodu ghall-allokazzjoni maghmula favur Daniel Spiteri, huma dejjem kellhom il-jedd li joggezzjonaw ghal dik l-allokazzjoni skont il-procedura msemmija fl-**artikolu 8 tal-Kap 125 tal-Ligijiet ta` Malta** ;*

*Ghalhekk fid-dawl ta` dan in-nuqqas ta` ezawriment tar-rimedji ordinarji, l-esponent qieghed umilment jistieden lil din l-Onorabbli Qorti sabiex tiddeklina milli tezercita s-setghat kostituzzjonali taghha ai termini tal-**artikolu 46 (2) tal-Kostituzzjoni** u l-proviso tal-**artikolu 4 (2) tal-Kap 319 tal-Ligijiet ta` Malta** ;*

*4. Illi dejjem minghajr pregudizzju, ghal dak li ghandu x`jaqsam mal-mertu, mhux minnu li r-rikorrenti ma kienux mgharrfa bil-hrug tal-ordni ta` rekwizizzjoni 5223. Dan ghaliex l-ordni tal-14 ta` Novembru 1989 li giet mdahhla f`**Dok. JMV6** fir-rikors kostituzzjonali, kienet intbaghtet lil Carmelo Caruana, li incidentalment jigi missier ir-rikorrenti Mary Fatima Vassallo. Issa huwa interessanti hafna, li minn ircevuta postali fil-pussess tal-Awtorità tad-Djar, jidher li kienet sahansitra r-rikorrenti Mary Fatima Vassallo li kienet laqghet ghandha l-ordni ta` rekwizizzjoni. Ifisser allura li l-allegazzjoni li r-rikorrenti ma kienux mgharrfa bl-ordni ta` rekwizizzjoni hija ghal kollox skorretta ;*

Imma anke kieku stess ghal gieh tal-argument biss, wiehed kellu jikkoncedi li ma kienx hemm notifika tal-ordni ta` rekwizizzjoni, hija gurisprudenza pacifika li ma hemmx ghalfejn li tinnotifika s-sid tal-post ghaliex ir-rekwizizzjoni ta` fond setghet issir anki bis-semplici tehid ta` pussess ta` bini u dan billi tavza lill-persuna li effettivament tkun qed tokkupa l-post. F`dan il-kaz, l-okkupant tal-post kien Carmel Spiteri u l-ordni ta` rekwizizzjoni fil-konfront tieghu nharget fit-22 ta` Novembru 1990 ;

5. *Illi dwar l-ilment tar-rikorrenti li l-allokazzjoni tal-fond rekwizizzjonat saret favur Daniel Spiteri li dak iz-zmien kien ghadu minorenni, din b`daqshekk ma xxejjinx jew ahjar ma tohnoqx is-siwi tal-allokazzjoni ghaliex imkien fil-ligi ma hemm imnizzel li l-allokazzjoni trid issir favur maggorenni biss. Intant minn mindu saret l-allokazzjoni favur Daniel Spiteri, dan l-istess individwu ghadu jghix hemmhekk sallum mal-familja tieghu ;*

*6. Illi dejjem minghajr ebda pregudizzju ghas-suespost, safejn l-ilment tar-rikorrenti huwa mibni fuq l-**artikolu 37 tal-Kostituzzjoni**, l-esponent jissottometti li dan huwa ghal kollox improponibbli, ghaliex dan l-artikolu jghodd biss meta jkun hemm tehid obbligatorju tal-proprjetà. Tassew sabiex wiehed jista` jitkellem dwar tehid forzuz jew obbligatorju, persuna trid tigi mnezza` minn kull dritt li ghandha fuq dik il-proprjetà bhal meta jkun hemm ordni ta` esproprijazzjoni ta` xiri dirett. Però dan mhuwiex il-kaz hawnhekk, ghaliex bl-ordnijiet ta` rekwizizzjoni s-sidien ma jitilfux ghal kollox il-jeddijiet kollha fuq il-gid inkwistjoni. Tabilhaqq il-mizura tar-rekwizizzjoni li qed tigi attakkata mir-rikorrenti, ghalkemm ma hemmx dubbju li din tikkostitwixxi ghamla ta` kontroll fl-uzu u fit-tgawdija tal-proprjetà, madankollu tali mizura ma twassalx ghal deprivazzjoni totali tal-propjetà. Jigi b`hekk li l-ilment tar-rikorrenti ma huwiex kopert fil-parametri tal-**artikolu 37 tal-Kostituzzjoni ta` Malta** u konsegwentement ghandu jigi mwarrab ;*

*7. Illi dejjem minghajr hsara ghal premess, safejn l-ilment tar-rikorrenti huwa msejjes fuq l-**ewwel artikolu tal-ewwel protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea,** ghandu jinghad li skont il-proviso ta` dan l-istess artikolu, l-Istat ghandu kull jedd li jwettaq dawk il-ligijiet li jidhrulu xierqa biex jikkontrolla l-uzu ta` proprjetà skont l-interess generali. F`dan is-sens huwa maghruf fil-gurisprudenza li l-Istat igawdi minn diskrezzjoni wiesgha sabiex jidentifika x`inhu mehtieg fl-interess generali u sabiex jistabilixxi liema huma dawk il-mizuri mehtiega ghal harsien tal-interess generali.*

*Partikolarment fis-sentenza **Edwards vs. Malta** deciza fl-24 ta` Ottubru 2006 il-Qorti Ewropea tal-Gustizzja dwar il-ligi tar-rekwizizzjoni kienet ippronunzjat ruhha b`dan il-mod :-*

In the present case, the Court can accept the Government`s argument that the requisition and the rent control were aimed at ensuring the just distribution and use of housing resources in a country where land available for construction could not meet the demand. These measures, implemented with a view to securing the social protection of

tenants (see, mutatis mutandis, Hutten-Czapska, cited above, § 178, and Ghigo, cited above, § 58), were also aimed at preventing homelessness, as well as at protecting the dignity of poorly off tenants (see paragraphs 43 and 47 above).

The Court accepts that the impugned legislation had a legitimate aim in the general interest, as required by the second paragraph of Article 1.

Ghalhekk ma hemmx dubju li l-ligi ta` rekwizizzjoni taqdi ghanijiet legittimi fl-interess generali u mill-aspett legali taghha r-rikorrenti m`ghandhomx ragun li jikkontestawha ;

*8. Illi stabbilit li l-ordnijiet ta` rekwizizzjoni inkwistjoni ghandhom ghanijiet legittimi u huma fl-interess generali, b`dana li ma hemm xejn hazin taht il-Konvenzjoni Ewropea, li l-ligi Maltija tiddisponi li certu postijiet jistghu jigu mehuda minn idejn is-sidien pro tempore biex jinghataw lil persuni li huma fil-bzonn ta` dar fejn jghammru, allura safejn ir-rikorrenti qeghdin jitolbu dikjarazzjoni gudizzjali li l-okkupazzjoni ta` Daniel Spiteri fil-post ta` San Pawl il-Bahar ghandha tigi mwaqqfa, tali talba mhijiex misthoqqa. Dan qed jinghad ghaliex wiehed ma jistax fl-istess nifs jaghraf l-iskop, il-htiega u l-legittimità tal-mizura msemmija fl-***artikolu 12 (2)** *biex imbaghad jinnewtralizzaha billi jaghmilha inapplikabbli bl-izgumbrament tal-okkupanti ;*

9. Illi dejjem minghajr pregudizzju ghal dak fuq imsemmi, dwar l-ilment tal-proporzjonalità fil-kumpens mircievi mir-rikorrenti bhala konsegwenza tal-ordni ta` rekwizizzjoni, jibda billi jinghad illi huwa principju konvenzjonali milqugh f`bosta decizjonijiet tal-organi gudizzjarji tal-Kunsill tal-Ewropa, li meta jkun hemm prezenti ghanijiet legittimi mehuda fl-interess pubbliku, bhalma hawn f`dan il-kaz, il-kumpens dovut lis-sidien minhabba l-indhil fit-tgawdija ta` gidhom, jigbed lejh ammont li jkun ferm inqas mill-valur shih tas-suq ;

*10. Illi fil-kaz in ezami, ir-rikorrenti stess permezz tal-kuntratt ta` enfitewsi temporanju datat 19 ta` Marzu 1981 (***Dok. JMV 1***) kienu b`mod hieles stabbilew il-valur ta` €163.05 fis-sena ghall-okkupazzjoni ta` dan il-fond ghal bejn is-snin 1981 u 2002. Jigifieri fi zgur ghal bejn dawn is-snin ir-rikorrenti ma kienux qeghdin ifittxu ghal ammont oghla minn dan peress li gie impost minnhom stess, b`dana li huma kienu qeghdin iqisu dan l-ammont bhala valur gust ghal okkupazzjoni ta` dan il-fond ;*

Minn wara l-2002 ghallinqas mill-atti sa issa prezentati, ma jidhirx li r-rikorrenti jew l-awturi taghhom qabel din il-kawza fl-2012, kienu kkontestaw l-ammont tal-kumpens b`xi ittra ufficjali jew b`xi protest gudizzjarju. Ghalhekk dan jimplika ghall-esponent li sad-data li r-rikorrenti fethu dawn il-proceduri huma ma kienux daqshekk imdejqin bl-ammont tal-kumpens iffissat ladarba qatt ma hadu azzjoni minn qabel f`dawn l-ahhar ghaxar snin. Tassew f`dawn ic-cirkostanzi l-moghdija taz-zmien biex fethu dawn il-proceduri ssarraf f`accettazzjoni jew ahjar f`akkwiexxenza min-naha taghhom ghall-qaghda li kienu jinsabu fiha ;

*Fl-ahharnett, bil-migja tal-emendi l-godda fil-qasam tal-ligi tal-kera promulgati fl-1 ta` Ottubru 2011, tramite r-**regolament numru 2** inkorporat fil-**Legislazzjoni Sussidjarja 16.12,** bl-isem, **`Regolamenti dwar l-Inqas Kumpens Ghal Bini Rekwizizzjonat**, il-kera li r-rikorrenti jistghu jdahhlu minghand Daniel Spiteri mhux ser tibqa` fissa ghal dejjem izda ser toghla kull **<u>tliet snin</u>** b`mod proporzjonali skont id-dispozizzjonijiet tal-**artikolu 1531C tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta` Malta** fuq il-bazi tal-indici tal-inflazzjoni, kif hemm provdut fl-**artikolu 13 tal-Kap 158 tal-Ligijiet ta` Malta**. Ifisser, li wara l-emendi li saru, il-kera giet aggustata biex aktar tirrifletti r-rejaltajet tallum. Ghalhekk l-esponent ihoss li bl-avvent tal-ligi l-gdida fl-2011, li ziedet l-ammont tal-kumpens fil-konfront ta` dawk il-proprjetajiet milquta bir-rekwizizzjoni, qed jinzamm bilanc gust u ekwu bejn l-interessi tal-komunità u dawk tar-rikorrenti ;*

*Minn dan kollu jsegwi li anke l-parti tal-ilment tar-rikorrenti dwar il-proprozjonalità tal-kumpens ma jinsabx gustifikat ghaliex ma hemm l-ebda ksur tal-**ewwel artikolu tal-ewwel protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea** u kwindi kull talba ghal kumpens maghmula mir-rikorrenti mhijiex misthoqqa;*

Ghaldaqstant fid-dawl tas-suespost l-esponent umilment jitlob lil din l-Onorabbli Qorti joghgobha tichad it-talbiet kollha tar-rikorrenti bl-ispejjez kontra taghhom.

Rat ir-risposta tal-Awtorita` tad-Djar prezentata fit-<u>3 ta` Mejju 2013</u> (u konfermata bil-gurament minn Carmen Azzopardi) li taqra hekk –

1. Illi preliminarjament jinhass xieraq li ladarba r-rikorrenti qeghdin jilmentaw li gew imkasbra fil-jedd ta` gidhom huma ghandhom qabel xejn juru l-gheruq tat-titolu taghhom fuq il-fond bin-numru 135, Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar. Fl-istess waqt, huwa importanti wkoll li tigi indikata d-data ezatta ta` meta huma saru sidien ta` dan il-post ghaliex huwa naturali li l-ilment konvenzjonali taghhom jista` jigi meqjus biss mid-data ta` meta l-post inkwistjoni gie jifforma parti mill-patrimonju taghhom u mhux minn qabel ;

*2. Illi bla hsara ghal premess, jekk ir-rikorrenti riedu jikkontestaw il-legalità ta` kif hargu z-zewg ordnijiet ta` rekwizizzjoni msemmija minnhom, huma kien messhom l-ewwel inqdew bir-rimedji ordinarji provduti lilhom mill-ligi domestika u mhux ghazlu li jibdew dawn il-proceduri kostituzzjonali. Tassew jekk huma hassew li l-ordni ta` rekwizizzjoni ma kinitx qed taqdi skop pubbliku jew li l-mod kif inhargu dawn l-ordnijiet ma kienux jirriflettu l-vot tal-**artikolu 3 tal-Kap 125 tal-Ligijiet ta` Malta**, allura huma messhom qabel ma marru ghal dawn il-proceduri kostituzzjonali, fethu proceduri ta` stharrig gudizzjarju fuq il-bazi li l-ghemejjel amministrattivi mahruga mid-Direttur Ghall-Akkomodazzjoni Socjali ma kienux iharsu d-dispozizzjonijiet tal-ligi;*

*Mhux hekk biss, jekk kemm –il darba r-rikorrenti jew l-awturi taghhom ma riedux joqghodu ghall-allokazzjoni maghmula favur Daniel Spiteri, huma dejjem kellhom il-jedd li joggezzjonaw ghal dik l-allokazzjoni skont il-procedura msemmija fl-**artikolu 8 tal-Kap 125 tal-Ligijiet ta` Malta**;*

*Ghalhekk fid-dawl ta` dan in-nuqqas ta` ezawriment tar-rimedji ordinarji, l-esponent qieghed umilment jistieden lil din l-Onorabbli Qorti sabiex tiddeklina milli tezercita s-setghat kostituzzjonali taghha ai termini tal-**artikolu 46 (2) tal-Kostituzzjoni** u l-proviso tal-**artikolu 4 (2) tal-Kap 319 tal-Ligijiet ta` Malta**;*

Illi ghalhekk l-atturi ma ezawrixxewx ir-rimedji ordinarji taghhom u minflok mill-ewwel marru ghal azzjoni fil-Qorti Kostituzzjonali. A bazi ta` dan il-fatt it-talbiet attrici ma jistghux jintlaqghu;

*3. Illi dejjem minghajr pregudizzju, ghal dak li ghandu x`jaqsam mal-mertu, mhux minnu li r-rikorrenti ma kienux mgharrfa bil-hrug tal-ordni ta` rekwizizzjoni 5223. Dan ghaliex l-ordni tal-14 ta` Novembru 1989 li giet mdahhla f`**Dok. JMV6** fir-rikors kostituzzjonali, kienet intbaghtet lil Carmelo Caruana, li incidentalment jigi missier ir-rikorrenti Mary Fatima Vassallo. Issa huwa interessanti hafna, li minn ircevuta postali fil-pussess tal-Awtorità tad-Djar, jidher li kienet sahansitra r-rikorrenti Mary Fatima Vassallo li kienet laqghet ghandha l-ordni ta` rekwizizzjoni. Qed jigu annessi zewg dokumenti CA1 u CA2 li jippruvaw dan. Ifisser allura li l-allegazzjoni li r-rikorrenti ma kienux mgharrfa bl-ordni ta` rekwizizzjoni hija ghal kollox skorretta ;*

Imma anke kieku stess ghal gieh tal-argument biss, wiehed kellu jikkoncedi li ma kienx hemm notifika tal-ordni ta` rekwizizzjoni, hija gurisprudenza pacifika li ma hemmx ghalfejn li tinnotifika s-sid tal-post ghaliex ir-rekwizizzjoni ta` fond setghet issir anki bis-semplici tehid ta` pussess ta` bini u dan billi tavza lill-persuna li effettivament tkun qed tokkupa l-post. F`dan il-kaz, l-okkupant tal-post kien Carmel Spiteri u l-ordni ta` rekwizizzjoni fil-konfront tieghu nharget fit-22 ta` Novembru 1990 ;

Illi fil-fatt ma kenitx l-ordni ta` rekwizizzjoni li waqqfet lill-atturi milli jiehdu lura il-fond. Kienet il-bruda taghhom li jagixxu li wasslet ghal fatt li huma baqghu ma hadux il-fond meta spicca ic-cens. Tant hu hekk illi l-aturi qed jghidu li huma ma kienux jafu bl-Ordni ta` Rekwizizzjoni – haga li ma tirrizultax ghaliex is-sidien kienu gew notifikat bl-Odni ta` Rekwizizzjoni u ma aggixxewx kontriha.

4. Illi dwar l-ilment tar-rikorrenti li l-allokazzjoni tal-fond rekwizizzjonat saret favur Daniel Spiteri li dak iz-zmien kien ghadu minorreni, din b`daqshekk ma xxejjinx jew ahjar ma tohnoqx is-siwi tal-allokazzjoni ghaliex imkien fil-ligi ma hemm imnizzel li l-allokazzjoni trid issir favur maggorenni biss. Intant minn mindu saret l-allokazzjoni favur Daniel Spiteri, dan l-istess individwu ghadu jghix hemmhekk sallum mal-familja tieghu – ghalhekk hu evidenti li l-Ordni qed taqdi il-funzjoni taghha ;

Illi kieku l-atturi agixxew ghall-izgumbrament u l-intimati l-ohra ma battlux il-fond minhabba l-Ordni ta` Rekwizizzjoni kient tkun storja differenti – u anke hawn irid

jingha illi kieku gara hekk u l-Awtorita tad-Djar kienet tkun notifikata u allura hi kienet f` kull probabbilita ikollha l-opportunita tnehhi l-Ordni jekk thoss li ma kenitx mehtiega aktar sabiex tipprotegi lil xi hadd li jkun fi bzonn ta` akkomodazzjoni socjali. Fil-fatt din hi il-politika kostanti li issa ilha tahdem biha l-Awtorita tad-Djar – cioe` fejn hemm ordni mhux mehtiega allura jinhareg ordni ta` de-rekwizizzjoni ;

Illi dan kien kaz fejn l-awturi tal-atturi taw b`subcens fond lil terzi – (kienu huma li iddecidew kemm kellu jkun ic-cens). Fi tmiem ic-cens dan inqaleb f` kera – intant Daniel Spiteri kien qed jghix mac-censwalist. Hu kien protett fil-kirja tieghu bis-sahha tal-Kap 158 tal-Ligijiet ta` Malta. Issa f` dan il-kaz l-atturi naqsu li jagixxu minkejja li skont huma l-anqas biss kienu jafu bl-Ordni ta` Rekwizizzjoni.

*5. Illi dejjem minghajr ebda pregudizzju ghas-suespost, safejn l-ilment tar-rikorrenti huwa mibni fuq l-**artikolu 37 tal-Kostituzzjoni**, l-esponent jissottometti li dan huwa ghal kollox improponibbli, ghaliex dan l-artikolu jghodd biss meta jkun hemm tehid obbligatorju tal-proprjetà. Tassew sabiex wiehed jista` jitkellem dwar tehid forzuz jew obbligatorju, persuna trid tigi mnezza` minn kull dritt li ghandha fuq dik il-proprjetà bhal meta jkun hemm ordni ta` esproprijazzjoni ta` xiri dirett. Però dan mhuwiex il-kaz hawnhekk, ghaliex bl-ordnijiet ta` rekwizizzjoni s-sidien ma jitilfux ghal kollox il-jeddijiet kollha fuq il-gid in kwistjoni. Tabilhaqq il-mizura tar-rekwizizzjoni li qed tigi attakata mir-rikorrenti, ghalkemm ma hemmx dubbju li din tikkostitwixxi ghamla ta` kontroll fl-uzu u fit-tgawdija tal-proprjetà, madankollu tali mizura ma twassalx ghal deprivazzjoni totali tal-propjetà. Jigi b`hekk li l-ilment tar-rikorrenti ma huwiex kopert fil-parametri tal-**artikolu 37 tal-Kostituzzjoni ta` Malta** u konsegwentement ghandu jigi mwarrab ;*

*6. Illi dejjem minghajr hsara ghal premess, safejn l-ilment tar-rikorrenti huwa msejjes fuq l-**ewwel artikolu tal-ewwel protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea,** ghandu jinghad li skont il-proviso ta` dan l-istess artikolu, l-Istat ghandu kull jedd li jwettaq dawk il-ligijiet li jidhrulu xierqa biex jikkontrolla l-uzu ta` proprjetà skont l-interess generali. F`dan is-sens huwa maghruf fil-gurisprudenza li l-Istat igawdi minn diskrezzjoni wiesgha sabiex jidentifika x`inhu mehtieg fl-interess generali u sabiex jistabilixxi liema huma dawk il-mizuri mehtiega ghal harsien tal-interess generali.*

*Partikolarment fis-sentenza **Edwards vs. Malta** deciza fl-24 ta` Ottubru 2006 il-Qorti Ewropea tal-Gustizzja dwar il-ligi tar-rekwizizzjoni kienet ippronunzjat ruhha b`dan il-mod: -*

"In the present case, the Court can accept the Government`s argument that the requisition and the rent control were aimed at ensuring the just distribution and use of housing resources in a country where land available for construction could not meet the demand. These measures, implemented with a view to securing the social protection of tenants (see, mutatis mutandis, Hutten-Czapska, cited above, § 178, and Ghigo, cited above, § 58), were also aimed at preventing homelessness, as well as at protecting the dignity of poorly off tenants (see paragraphs 43 and 47 above).

The Court accepts that the impugned legislation had a legitimate aim in the general interest, as required by the second paragraph of Article 1."

Ghalhekk ma hemmx dubju li l-ligi ta` rekwizizzjoni taqdi ghanijiet legittimi fl-interess generali u mill-aspett legali taghha r-rikorrenti m`ghandhomx ragun li jikkontestawha.

*7. Illi stabbilit li l-ordnijiet ta` rekwizizzjoni in kwistjoni ghandhom ghanijiet legittimi u huma fl-interess generali, b`dana li ma hemm xejn hazin taht il-Konvenzjoni Ewropea, li l-ligi Maltija tiddisponi li certu postijiet jistghu jigu mehuda minn idejn is-sidien pro tempore biex jinghataw lil persuni li huma fil-bzonn ta` dar fejn jghammru, allura safejn ir-rikorrenti qeghdin jitolbu dikjarazzjoni gudizzjali li l-okkupazzjoni ta` Daniel Spiteri fil-post ta` San Pawl il-Bahar ghandha tigi mwaqqfa, tali talba mhijiex misthoqqa. Dan qed jinghad ghaliex wiehed ma jistax fl-istess nifs jaghraf l-iskop, il-htiega u l-legittimità tal-mizura msemmija fl-**artikolu 12 (2)** biex imbaghad jinnewtralizzaha billi jaghmilha inapplikabbli bl-izgumbrament tal-okkupanti ;*

8. Illi dejjem minghajr pregudizzju ghal dak fuq imsemmi, dwar l-ilment tal-proporzjonalità fil-kumpens ricevut mir-rikorrenti bhala konsegwenza tal-ordni ta` rekwizizzjoni, jibda billi jinghad illi huwa principju konvenzjonali milqugh f`bosta decizjonijiet tal-organi gudizzjarji tal-Kunsill tal-Ewropa, li meta jkun hemm prezenti ghanijiet legittimi mehuda fl-interess pubbliku, bhalma hawn f`dan il-kaz, il-kumpens

dovut lis-sidien minhabba l-indhil fit-tgawdija ta` gidhom, jigbed lejh ammont li jkun ferm inqas mill-valur shih tas-suq ;

*9. Illi fil-kaz in ezami, ir-rikorrenti stess permezz tal-kuntratt ta` enfitewsi temporanju datat 19 ta` Marzu 1981 (**Dok. JMV 1**), kienu b`mod hieles stabbilew il-valur ta` €163.05 fis-sena ghall-okkupazzjoni ta` dan il-fond ghal bejn is-snin 1981 u 2002. Jigifieri fi zgur ghal bejn dawn is-snin ir-rikorrenti ma kienux qeghdin ifittxu ghal ammont oghla minn dan peress li gie deciz u impost minnhom stess, b`dana li huma kienu qeghdin iqisu dan l-ammont bhala valur gust ghal okkupazzjoni ta` dan il-fond ;*

Minn wara l-2002 (ghallinqas mill-atti sa issa prezentati), ma jidhirx li r-rikorrenti jew l-awturi taghhom qabel din il-kawza fl-2012, kienu kkontestaw l-ammont tal-kumpens b`xi ittra ufficjali jew b`xi protest gudizzjarju. Ghalhekk dan jimplika ghall-esponent li sad-data li r-rikorrenti fethu dawn il-proceduri huma ma kienux qed jillanjaw mill-ammont tal-kumpens iffissat ladarba qatt ma hadu azzjoni minn qabel f`dawn l-ahhar ghaxar snin. Tassew f`dawn ic-cirkostanzi l-moghdija taz-zmien biex fethu dawn il-proceduri ssarraf f`accettazzjoni jew ahjar f`akkwijexxenza minn naha taghhom ghall-qaghda li kienu jinsabu fiha.

10. Illi dan kien kaz ta` cens li spicca u fi tmiemu gie maqlub skont il-ligi (Kap 158) f` kera – dan kollu mhuwiex ta` indole kostituzzjonali. Intant f` dan l-akkadut kollu l-Ordni ta` Rekiwizizzjoni ma kellha ebda rilevanza. Kienu l-awturi tal-istess atturi li taw il-fond lill-konvenuti l-ohra u l-Awtorita tad-Djar ma kellha ebda sehem fix-xorti li messet lil dan il-fond ;

*Fl-ahharnett, bil-migja tal-emendi l-godda fil-qasam tal-ligi tal-kera promulgati fl-1 ta` Ottubru 2011, tramite r-**regolament numru 2** inkorporat fil-**Legislazzjoni Sussidjarja 16.12,** bl-isem, **`Regolamenti dwar l-Inqas Kumpens Ghal Bini Rekwizizzjonat**, il-kera li r-rikorrenti jistghu jdahhlu minghand Daniel Spiteri mhux ser tibqa` fissa ghal dejjem izda ser toghla kull **<u>tliet snin</u>** b`mod proporzjonali skont id-dispozizzjonijiet tal-**artikolu 1531C tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta` Malta** fuq il-bazi tal-indici tal-inflazzjoni, kif hemm provdut fl-**artikolu 13 tal-Kap 158 tal-Ligijiet ta` Malta**. Ifisser, li wara l-emendi li saru, il-kera giet aggustata biex aktar tirrifletti r-rejaltajet tallum. Ghalhekk l-esponent ihoss li bl-avvent tal-ligi l-gdida fl-2011, li ziedet*

l-ammont tal-kumpens fil-konfront ta` dawk il-proprjetajiet milquta bir-rekwizizzjoni, qed jinzamm bilanc gust u ekwu bejn l-interessi tal-komunità u dawk tar-rikorrenti;

Minn dan kollu jsegwi li anke l-parti tal-ilment tar-rikorrenti dwar il-proprozjonalità tal-kumpens ma jinsabx gustifikat ghaliex ma hemm l-ebda ksur tal- ***ewwel artikolu tal-ewwel protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea*** *u kwindi kull talba ghal kumpens maghmula mir-rikorrenti mhijiex misthoqqa;*

Ghaldaqstant fid-dawl tas-suespost l-esponent umilment jitlob lil din l-Onorabbli Qorti joghgobha tichad it-talbiet kollha tar-rikorrenti bl-ispejjez kontra taghhom.

Rat id-dokumenti li kienu esebiti mar-risposta tal-Awtorita` tad-Djar.

Rat ir-risposta guramentata tal-kuraturi deputati Av. Dr. Noel Bartolo u l-Prokuratur Legali Doreen Aquilina prezentata fit-22 ta` Mejju 2013 li taqra hekk –

1. Illi f`dan l-istadju l-esponenti mhux edotti mill-fatti u ghalhekk jirriservaw li jipprezentaw risposta ulterjuri meta u jekk jirnexxielhom jikkomunikaw mal-intimati u f`dan ir-rigward minn issa jitolbu lir-rikorrenti tipprovdilhom kull informazzjoni li jista` ghandha dwar kull mezz ta` komunikazzjoni mal-intimati, u dan jekk ghandha informazzjoni ohra, oltre dik diga` provduta fir-rikors guramentat.

2. Salvi, jekk ikun il-kaz, eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-kuraturi deputati.

Rat ir-risposta tal-intimati Michael Spiteri, Rosemary Deguara f`isimha personali kif ukoll ghan-nom u in rapprezentanza tal-imsiefer huha Carmelo sive Charles Spiteri, u Theresa Darmanin f`isimha proprju kif ukoll ghan-nom u in rapprezentanza tal-imsiefer huha Charles Spiteri, prezentata fit-23 ta` Mejju 2013 (u konfermata bil-gurament minn Rosemary Deguara) li taqra hekk –

1. Illi l-esponenti ma ghandhom l-ebda relazzjoni guridika mar-rikorrenti Mary Fatima Vassallo u zewgha John Vassallo, li milli jidher ma ghandu l-ebda interess f`dawna l-proceduri.

2. Illi l-esponenti huma totalment estraneji ghall-hrug tal-Ordni ta` Rekwizizzjoni msemmija fir-rikors guramentat tar-rikorrenti Mary Fatima Vassallo u zewgha.

3. Illi l-atturi jridu jippruvaw illi l-awtur tal-esponenti, senjatament missierhom Carmelo Spiteri, kien kiseb il-hrug tal-Ordni ta` Rekwizizzjoni. Fin-nuqqas huwa evidenti li dawna l-proceduri ma jistghux jissussistu fil-konfront tal-eccipjenti.

4. Illi l-ewwel, it-tieni, ir-raba` u l-hames talbiet attrici qatt ma jistghu jreggu fir-rigward tal-esponenti, tant li huma diretti kontra eccipjenti ohra f`dina l-procedura.

5. Illi l-esponenti qatt ma kellhom il-pussess tal-fond 135, Triq San Pawl, San Pawl il-Bahar, u ghalhekk it-tielet talba attrici qatt ma tista` tissussisti fil-konfront taghhom.

6. Illi l-eccipjenti zgur li ma ghamlu ebda att li seta` b`xi mod wassal ghall-ksur ta` xi dritt fondamentali tal-atturi, u ghalhekk l-anqas biss jista` jigi mitlub li l-eccipjenti jhallsu xi forma ta` kumpens lill-atturi. Fil-fatt, l-esponenti qatt ma gew interpellati mill-atturi qabel ma rcevew l-atti ta` dina l-kawza.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati minn dawn l-intimati.

Rat ukoll id-dokumenti li pprezentaw mar-risposta taghhom.

Rat ir-risposta tal-intimati Daniel Spiteri u Spiridione Spiteri (li kienet konfermata bil-gurament minn Daniel Spiteri) prezentata fil-<u>21 ta` Awwissu 2013</u> li taqra hekk –

1. Illi l-mejjet Carmelo Spiteri, li jigi missier missier l-esponenti, fid-dsatax (19) ta` Marzu 1981, akkwista minghand l-attrici l-fond bin-numru estern 135, Triq San Pawl il-Bahar b`titolu ta` cens temporanju ta` wiehed u ghoxrin (21) sena verso cens ta` Lm70 fis-sena ;

*2. Illi f`dan il-fond kienu jabitaw l-intimata, it-tifla ta` Carmelo Spiteri, Rosemarie u r-ragel taghha Paul Deguara u dana kienu qed jokkupawh bla ebda titolu ta` xejn u di fatti c-cens kien jithallas mill-missier is-Sur Carmelo Spiteri – **DOK DS1** ;*

*3. Illi fl-erbatax (14) ta` Novembru 1989 inharget Avviz Dwar Ordni ta` Rekwizizzjoni numru 5223 lil Carmelo Caruana li ghaddiha lil Paul Deguara fejn gie mitlub jitlaq il-pussess tal-post u jikkunsinna c-cwievet lid-Dipartiment sat-tlieta (3) ta` Frar 1990 – **DOK DS2** ;*

4. Illi fis-sbatax (17) ta` Ottubru 1990 l-esponenti, ircieva Avviz ta` Allokazzjoni minghand id-Direttur ghall-Akkomodazzjoni Socjali u gie moghti c-cwievet ghal dan il-fond u gie mitlub li jikkunsinna dawn ic-cwievet `on vacation` – ***DOK DS3*** *;*

5. Illi sussegwentement fit-tnejn u ghoxrin (22) ta` Novembru 1990 is-Sur Carmelo Spiteri rcieva Avviz Dwar Ordni ta` Rekwizizzjoni bin-numru 5223 minghand id-Direttur ghall-Akkomodazzjoni Socjali fejn gie ordnat li ghandu jitlaq il-pussess ta` dan il-post `on vacation` jew meta johrog (liema minnhom tissucciedi l-ewwel) u jikkunsinna c-cwievet lid-Dipartiment – ***DOK DS4*** *;*

6. Illi l-kera ta` dan il-post li tammonta ghal LM70 baqghet tithallas mis-Sur Carmelo Spiteri lill-attrici sa Frar 2003 – ***DOK DS5*** *;*

7. Illi wara din id-data l-attrici, ghalkemm debitament offruta l-hlas tal-kera mill-esponenti, irrifjutat minghajr l-ebda raguni valida fil-ligi, li taccettaha, u ghaldaqstant l-esponenti sabiex jissalvagwardja l-interessi tieghu u jezimi ruhu minn kull responsabilita` beda jiddepozita din il-kera, u cioe` l-ammont ta` €116.47 il-Qorti ;

8. Illi l-esponenti f`dan il-perjodu, qatt ma gie notifikat b`xi ittra ufficjali u lanqas b`dik l-ittra ufficjali datata 1 ta` Ottubru 2009 li jirreferi ghaliha r-rikors ;

9. Illi tul dan iz-zmien huwa ghamel meljoramenti interni f`din il-proprjeta` fejn ghadu jghix fiha sal-lum, u dan minghajr ma kellu l-htiega ta` permessi tal-MEPA u l-alterazzjonijiet riferuti fir-rikors kienu saru qabel ma l-esponenti gie allokat il-fond ;

Ghaldaqstant l-esponenti waqt li jirrimettu ruhu ghad-decizjoni ta` din l-Onorabbli Qorti dwar it-tieni u t-tielet talba attrici, ma ghandhomx jigu mitlubin ihallsu xi forma ta` kumpens lill-atturi peress li ma ghamlu l-ebda att li seta` b`xi mod wassal ghall-ksur ta` xi dritt fondamentali tal-atturi.

L-ewwel, ir-raba` u l-hames talbiet attrici, dawn ma jreggux fir-rigward tal-esponenti, tant li huma diretti kontra eccipjenti ohra f`dina l-procedura.

Rat id-dokumenti li pprezentaw l-intimati Daniel Spiteri u Spiridione Spiteri.

Rat il-verbal tal-udjenza tat-8 ta` Ottubru 2013 fejn il-Qorti tat direzzjoni lill-partijiet li f`dan l-istadju tal-kawza trid li ssir il-prova u t-trattazzjoni tat-tieni eccezzjoni tal-Awtorita` intimata, kif ukoll tat-tieni u tat-tielet eccezzjonijiet tal-Avukat Generali.

Rat ix-xiehda bl-affidavit tar-rikorrent John Vassallo u d-dokumenti li kienu annessi mal-istess att.

Rat in-nota li pprezentaw ir-rikorrenti fl-udjenza tal-14 ta` Novembru 2013 fejn cedew l-atti tal-kawza tal-lum limitatament fil-konfront tal-intimati Michael Spiteri, Carmelo Spiteri, Theresa Darmanin u Charles sive` Carlo Spiteri filwaqt li zammew fermi l-istanza taghhom kontra l-intimati kollha l-ohra.

Rat ix-xiehda bl-affidavit tar-rikorrenti Mary Fatima Vassallo.

Semghet ix-xiehda ta` Carmen Azzopardi u l-kontroezami tar-rikorrent John Vassallo fl-udjenza tal-14 ta` Novembru 2013 u rat id-dokument li pprezentat ix-xhud Carmen Azzopardi.

Rat il-verbal tal-udjenza tat-3 ta` Frar 2014.

Semghet is-sottomissjonijiet bil-fomm li ghamlu d-difensuri.

Rat in-nota ta` referenzi ta` l-Avukat Generali.

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tat-3 ta` Frar 2014 fejn halliet il-kawza ghas-sentenza ghal-lum dwar it-tieni eccezzjoni tal-Awtorita` ntimata u dwar it-tieni u t-tielet eccezzjonijiet tal-Avukat Generali.

Rat l-atti tal-kawza.

Ikkunsidrat :

II. **<u>It-tieni eccezzjoni tal-Avukat Generali</u>**

L-eccezzjoni taqra hekk :-

*Illi in limine litis ukoll safejn l-esponent qieghed jifhem li l-ilment tar-rikorrenti huwa msejjes kontra z-zewg ordnijiet ta` rekwizizzjoni bin-numru 5223 li nhargu mid-Direttur Ghall-Akkomodazzjoni Socjali fl-14 ta` Novembru 1989 u fit-22 ta` Novembru 1990 rispettivament, dan ghandu jfisser li strettament it-tilwima taghhom hija mal-Awtorità tad-Djar, li skont l-**artikolu 24** tal-**Att dwar l-Awtorità tad-Djar (Kap 261 tal-Ligijiet ta` Malta**) assorbiet id-drittijiet, obbligi, funzjonijiet u assi li qabel kienu japartjenu lid-Direttur Ghall-Akkomodazzjoni Socjali ;*

*Tassew ir-rikorrenti fir-rikors kostituzzjonali taghhom la huma qeghdin jattakkaw xi dispozizzjoni partikolari tal-ligi u lanqas xi ghemil maghmul mill-Avukat Generali. Jigi b`hekk, li l-Avukat Generali gie mharrek bla bzonn f`dawn il-proceduri a sensu tal-**artikolu 181B tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta` Malta** u ghaldaqstant huwa l-kaz li jigi mehlus mill-harsien ta` dan il-gudizzju.*

L-ewwel parti tal-**Art 181B(1) tal-Kap 12** taqra hekk –

Il-Gvern ghandu jkun rapprezentat fl-atti u fl-azzjonijiet gudizzjarji mill-kap tad-dipartiment tal-gvern li jkun inkarigat fil-materja in kwistjoni.

Skond l-**Art 3(1) tal-Kap 125**, id-Direttur ghall-Akkomodazzjoni Socjali huwa responsabbli ghall-hrug ta` ordni ta` rekwizizzjoni.

Bis-sahha ta` l-**Art 4(2)(f) tal-Kap 261**, din ir-responsabilita` ghaddiet lill-Awtorita` tad-Djar li ghandha l-jedd li *tassumi s-setghat, drittijiet u obbligi kollha vestiti fid-Direttur ta' l-Akkomodazzjoni Socjali li johorgu mill-Att dwar id-Djar jew xi ligi ohra.*

Tenut kont tal-azzjoni kif impostata mir-rikorrenti, m`ghandux ikun hemm dubbju li l-Awtorita` tad-Djar hija kontradittur legittima tar-rikorrenti.

Ma jistax jinghad daqstant iehor fir-rigward tal-Avukat Generali Infatti l-**Art.181(2) tal-Kap.12** jaqra hekk –

L-Avukat Generali jirrapprezenta lill-Gvern f'dawk l-atti u l-azzjonijiet gudizzjarji li minhabba n-natura tat-talba ma jkunux jistghu jigi diretti kontra xi wiehed jew aktar mill-kapijiet tad-dipartimenti l-ohra tal-Gvern.

Fil-kaz in ezami mhijiex qeghda tigi attakkata l-validita o meno tal-ligi li a bazi taghha harget l-ordni ta' rekwizzjoni. Inoltre fil-kawza tal-lum, ir-rikorrenti mhux qeghdin jitolbu dikjarazzjoni li l-Kap 125 tal-Ligijiet ta` Malta jew parti minnu jew xi ligi ohra jiksru l-Konvenzjoni imma qeghdin (fit-tielet domanda) jitolbu li jigu annullati z-zewg ordnijiet ta` rekwizizzjoni li hargu fl-14 ta` Novembru 1989 u fit-22 ta` Dicembru 1990 billi skond ir-rikorrent dawk l-ordnijiet ta` rekwizizzjoni jikru d-dritt fundamentali taghhom hekk kif tutelati bil-Kosituzzjoni u/jew bil-Konvenzjoni (l-ewwel domanda).

Hija l-fehma ta` din il-Qorti li l-Avukat Generali mhuwiex il-legittimu kontradittur tar-rikorrenti.

Fis-sentenza taghha tal-14 ta` Lulju 2011 fil-kawza "**Louis Apap Bologna vs Calcidon Ciantar et**" din il-Qorti kienet laqghet eccezzjoni simili ghal din tal-lum u lliberat lill-Avukat Generali mill-osservanza tal-gudizzju. Sar appell principali u appell incidentali.

Fis-sentenza taghha tal-24 ta` Frar 2012 fl-istess kawza, il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk dwar il-"locus standi" tal-Avukat Generali :

12. Il-Qorti se tibda biex tikkonsidra t-tieni aggravju tar-rikorrent appellant fir-rigward tad-decizjoni tal-Ewwel Qorti li tillibera lill-Avukat Generali mill-osservanza tal-gudizzju fejn sabet li huwa m'huwiex legittimu kontradittur tar-rikorrent stante li f'dan il-kaz m'hijiex qeghdha tigi attakkata l-validita` o meno tal-ligi li a bazi taghha harget l-ordni ta' rekwizizzjoni. L-Ewwel Qorti sabet li l-azzjoni kienet impostata sewwa u li l-Awtorita` tad-Djar kienet il-kontradittur legittimu.

13. Ir-rikorrent appellant ma qabilx ma' din id-decizjoni u sostna li l-ligi stess hija leziva tad-drittijiet fundamentali tieghu, u mhux biss l-applikazzjoni tal-istess ligi da parti tal-Awtorita` tad-Djar.

14. Il-Qorti tirrileva li fir-rikors kostituzzjonali tieghu r-rikorrent ma attakka l-ebda ligi u ma ghamel ebda talba biex xi artikolu tal-ligi jigi dikjarat bhala bla effett ghaliex huwa anti-kostituzzjonali. L-ilment kostituzzjonali tieghu jikkonsisti fit-talba biex il-Qorti tannulla l-ordni ta' rekwizizzjoni li harget kontra tieghu, tirrilaxxja l-fond liberu u vojt u takkorda kumpens xieraq. Hu ma talabx li l-Att dwar id-Djar jigi dikjarat anti-kostituzzjonali. Ghalhekk in-natura tat-talba odjerna tista' skont l-Artikolu 181B(2) tigi indirizzata kontra l-Kap tad-Dipartiment, f'dan il-kaz, l-

Awtorita` tad-Djar.

15. Dan l-aggravju ghalhekk qed jigi michud.

Il-Qorti qeghda ghalhekk <u>tilqa</u>` t-tieni eccezzjoni tal-Avukat Generali u tilliberah mill-osservanza tal-gudizzju.

Ikkunsidrat :

III. <u>It-tielet eccezzjoni tal-Avukat Generali</u>

Bil-prounzjament taghha dwar it-tieni eccezzjoni, ma hemmx aktar lok ghal din il-Qorti li taghti aktar konsiderazzjoni tat-tielet eccezzjoni ladarba lliberat lill-Avukat Generali mill-osservanza tal-gudizzju.

Il-Qorti qeghda ghalhekk tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tat-tielet eccezzjoni tal-Avukat Generali.

Ikkunsidrat :

IV. It-tieni eccezzjoni tal-Awtorita` tad-Djar

L-eccezzjoni taqra hekk :

*Illi bla hsara ghal premess, jekk ir-rikorrenti riedu jikkontestaw il-legalità ta` kif hargu z-zewg ordnijiet ta` rekwizizzjoni msemmija minnhom, huma kien messhom l-ewwel inqdew bir-rimedji ordinarji provduti lilhom mill-ligi domestika u mhux ghazlu li jibdew dawn il-proceduri kostituzzjonali. Tassew jekk huma hassew li l-ordni ta` rekwizizzjoni ma kinitx qed taqdi skop pubbliku jew li l-mod kif inhargu dawn l-ordnijiet ma kienux jirriflettu l-vot tal-**artikolu 3 tal-Kap 125 tal-Ligijiet ta` Malta**, allura huma messhom qabel ma marru ghal dawn il-proceduri kostituzzjonali, fethu proceduri ta` stharrig gudizzjarju fuq il-bazi li l-ghemejjel amministrattivi mahruga mid-Direttur Ghall-Akkomodazzjoni Socjali ma kienux iharsu d-dispozizzjonijiet tal-ligi;*

*Mhux hekk biss, jekk kemm –il darba r-rikorrenti jew l-awturi taghhom ma riedux joqghodu ghall-allokazzjoni maghmula favur Daniel Spiteri, huma dejjem kellhom il-jedd li joggezzjonaw ghal dik l-allokazzjoni skont il-procedura msemmija fl-**artikolu 8 tal-Kap 125 tal-Ligijiet ta` Malta**;*

*Ghalhekk fid-dawl ta` dan in-nuqqas ta` ezawriment tar-rimedji ordinarji, l-esponent qieghed umilment jistieden lil din l-Onorabbli Qorti sabiex tiddeklina milli tezercita s-setghat kostituzzjonali taghha ai termini tal-**artikolu 46 (2) tal-Kostituzzjoni** u l-proviso tal-**artikolu 4 (2) tal-Kap 319 tal-Ligijiet ta` Malta**;*

Illi ghalhekk l-atturi ma ezawrixxewx ir-rimedji ordinarji taghhom u minflok mill-ewwel marru ghal azzjoni fil-Qorti Kostituzzjonali. A bazi ta` dan il-fatt it-talbiet attrici ma jistghux jintlaqghu.

L-iskop tal-provvediment tal-lum mhuwiex intiz biex iqis il-<u>mertu</u> tal-ilment kostituzzjonali u konvenzjonali tar-rikorrenti. Bil-provvediment tal-lum, din il-Qorti sejra tqis biss – <u>u xejn aktar</u> – jekk tassew huwiex il-kaz li r-rikorrenti kellhom rimedju ordinarju li ma pprevalewx ruhhom minnu, u marru minflok mill-ewwel ghall-istanza kostituzzjonali u konvenzjonali. Fil-provvediment taghha, il-Qorti sejra tkun attenta ferm biex ma tiskonfina fl-ebda kwistjoni li tmiss il-mertu.

Bhala fatt irrizulta mill-provi li r-rikorrenti qabel il-kawza tal-lum ma ntavolaw l-ebda azzjoni fil-qrati ordinarji kontra l-intimati jew min minnhom sabiex jimpunjaw l-ordnijiet ta` rekwizizzjoni in kwistjoni. L-argument tal-Awtorita` ntimata huwa li ordni ta’ rekwizizzjoni hu att amministrattiv li seta` jigi attakkat bhala tali permezz ta’ proceduri normali quddiem il-qrati ordinarji.

Din il-Qorti tibda billi tghid li b`ordni ta` rekwizizzjoni, id-dritt tal-proprjeta’ jibqa’ tas-sid, u jkun hemm minflok restrizzjoni fuq l-uzu tal-proprjeta’ mis-sid. Irid jinghad pero` li waqt li l-proprjeta’ tkun ghadha rekwizizzjonata jista` jirrizulta ksur ta` jedd fondamentali tas-sid, li jista’ jwassal ghal dikjarazzjoni ta’ vjolazzjoni kemm tal-Kostituzzjoni kif ukoll tal-Konvenzjoni.

Fis-sentenza taghha tal-24 ta` Ottubru 2006 fil-kawza “<u>**Edwards v.**</u> <u>**Malta**</u>” il-Qorti ta` Strasbourg qalet hekk –

The Court would emphasize that the application of the rule of exhaustion must make due allowance for the fact that it is being applied in the context of machinery for the protection of human rights that the Contracting Parties have agreed to set up. Accordingly, it has recognized that Article 35 must be applied with some degree of flexibility and without excessive formalism. It has further recognized that this rule is neither absolute nor capable of being applied automatically ; in reviewing whether it has been observed it is essential to have regard to the particular circumstances of each individual case (Akdivar and Others v. Turkey, judgment of 16 September 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-IV, p. 1211, § 69, and Sammut and Visa Investments v. Malta (dec.), no. 27023/03, 28 June 2005).

Fis-sostanza, l-Awtorita` ntimata qeghda teccepixxi illi din il-Qorti ghandha **tiddeklina** milli tezercita' l-kompetenza taghha fis-sede tal-lum abbazi tal-Art 46(2) tal-Kostituzzjoni u tal-Art 4(2) tal-Kap 319 billi skond l-istess Awtorita` r-rikorrenti qabel ittentaw il-procediment tal-lum ma ezawrewx ezawrew ir-rimedji ordinarji ghad-disposizzjoni taghhom.

Skond l-Awtorita`, ir-rimedji ordinarji kienu dawn :-

1) l-istharrig gudizzjarju tal-hrug ta` l-ordnijiet ta` rekwizizzjoni in kwistjoni bil-procedura kontemplata bl-Art 469A tal-Kap 12 ; u

2) l-oggezzjoni ghall-allokazzjoni tal-fond de quo lil Daniel Spiteri skond l-Art 8 tal-Kap 125.

Il-lanjanza tar-rikorrenti mhijiex l-Att dwar id-Djar (Kap.125) izda l-ordnijiet ta` rekwizizzjoni partikolari li nhargu fir-rigward tal-propjeta` in kwistjoni li, skond ir-rikorrenti, kienet lesiva ghad-dritt fondamentali taghhom kif protett bil-Kostituzzjoni u bil-Konvenzjoni. U allura fil-kaz tal-lum, il-kwistjoni mhijiex jekk ir-rikorrenti kellhomx jirrikorru ghal azzjoni ghal *judicial review* inkella xi azzjoni ordinarja ohra dwar l-ordni tar-rekwizizzjoni imma jekk hemm fil-kaz tal-ordni de quo inzammx *a fair balance* bejn *the demands of the general interest of the community and the requirements of the protection of the individual's fundamental rights.*

Issa l-esistenza ta rimedju ordinarju ghandha tirrizulta lill-Qorti bhala **stat ta' fatt attwali u obbjettiv**, u d-diskrezzjoni ta' l-Qorti li ma tezercitax is-setghat taghha "jekk tqis li jkun desiderabbli li hekk taghmel" minhabba l-esistenza ta' rimedju iehor hija decizjoni fuq dak l-i**stat ta` fatt.** Huwa biss meta jew jekk jirrizulta lill-Qorti bhala fatt li jezisti rimedju iehor **effettiv** ghar-rikorrent li l-Qorti tista' taghzel illi ma tezercitax is-setghat taghha li tisma' l-ilment imressaq quddiemha. F`kaz li ma jirrizultax rimedju iehor xieraq, il-Qorti trid tiehu konjizzjoni tal-ilment. Izda anke f'kaz li jirrizulta li kien hemm rimedju iehor, il-Qorti xorta wahda jibqaghlha s-setgha li tiddeciedi li ma ccedix l-ezercizzju tas-setgha taghha. Id-diskrezzjoni li l-Qorti ghandha trid titwettaq b'mod korrett u tkun mmirata lejn l-iskop tal-legislatur, u cioe` li filwaqt li ma jithallewx isiru kawzi kostituzzjonali bla bzonn, fl-istess waqt persuna ma tinzammx milli tipprocedi b`azzjoni bhal din tal-lum meta jkun jidher li l-kaz huwa wiehed serju li jista` jimplika l-ksur ta' jedd fondamentali. Ghalhekk id-diskrezzjoni ghandha tkun uzata dejjem fl-ahjar interess tal-amministrazzjoni tal-gustizzja sabiex minn naha wahda, il-Qrati ta' indoli kostituzzjonali ma jkunux rinfaccjati b`kawzi li messhom jew setghu tressqu quddiem Qrati ohrajn kompetenti jew li dwarhom messhom jew setghu jfittxu rimedji ohrajn effettivi, u min-naha l-ohra sabiex persuna ma tkunx imcahhda mir-rimedji li ghandha jedd tfittex taht il-Kostituzzjoni jew taht il-Konvenzjoni.

L-esistenza ta` rimedju iehor ghandha titqies fil-kuntest tal-ksur tad-dritt fondamentali li jkun qed jigi allegat li nkiser. **Ghandu jkun rimedju accessibbli, xieraq, effettiv u adegwat biex jindirizza l-ksur**. Ma hemmx ghalfejn li, biex jitqies bhala effettiv, ir-rimedju jintwera bhala wiehed li sejjer jaghti lir-rikorrent success garantit. Huwa bizzejjed li jintwera li jkun wiehed li jista' jigi segwit b'mod prattiku, effettiv u effikaci. Diversi kienu s-sentenzi tal-Qorti Kostituzzjonali fejn kien determinati l-principji li ghandhom jigu segwiti minn Qorti biex tqis jekk huwiex minnu li rikorrent kellu ghad-dispozizzjoni tieghu rimedju alternattiv effettiv.

Fost dawn il-principji, insibu –

(a) Meta jidher car li jesistu mezzi ordinarji disponibbli biex jikseb rimedju ghall-ilment tieghu, ir-rikorrent ghandu jirrikorri ghal dawk il-mezzi, qabel ma jirrikorri ghar-rimedju kostituzzjonali, u huwa biss wara li jkun fittex dawk il-mezzi jew

wara li jidher li dawk il-mezzi ma jkunux effettivament disponibbli li ghandu jintuza r-rimedju kostituzzjonali.

(b) Ghandha torbot id-diskrezzjoni tal-Qorti biex tqis jekk ghandhiex twettaq is-setghat taghha li tisma' kawza ta' natura kostituzzjonali, sakemm ma tingiebx xi raguni serja u gravi ta' illegalita', ingustizzja jew zball manifest fl-uzu taghha.

(c) Ma hemm l-ebda kriterju stabbilit minn qabel dwar l-uzu ta` din id-diskrezzjoni, billi kull kaz irid jitqies fuq il-fatti u c-cirkostanzi tieghu.

(d) In-nuqqas wahdu ta` tehid ta` mezzi ordinarji mir-rikorrent mhuwiex raguni bizzejjed biex Qorti ta' xejra kostituzzjonali tiddeciedi li ma tuzax is-setghat taghha li tisma` l-ilment, jekk jintwera li l-imsemmija mezzi ma kinux tajbin biex jaghtu rimedju shih lir-rikorrent.

(e) In-nuqqas ta` tehid ta` rimedju ordinarju – ukoll jekk seta` kien ghal kollox effettiv biex jindirizza l-ilment tar-rikorrent - minhabba l-imgieba ta` haddiehor m`ghandux ikun raguni biex il-Qorti ma tezercitax is-setghat taghha li tisma` l-ilment kostituzzjonali tar-rikorrent.

(f) L-ezercizzju minn Qorti tal-ewwel grad tad-diskrezzjoni taghha bla ma tistharreg il-materja necessarja li fuqha tali diskrezzjoni ghandha titwettaq, jaghti lil Qorti tat-tieni grad is-setgha li twarrab dik id-diskrezzjoni.

(g) Meta r-rimedju jaqa` fil-kompetenza ta` organu iehor jew meta s-smigh tal-ilment tar-rikorrent sejjer iwassal biex l-indagni gudizzjarja u l-process l-iehor tas-smigh tar-rimedju ordinarju jkunu duplikazzjoni ta' xulxin, il-Qorti kostituzzjonali ghandha ttendi lejn ir-rifjut li tuza s-setghat taghha kostituzzjonali, sakemm l-indagni gudizzjarja tal-kaz ma tkunx, min-natura taghha, ixxaqleb izjed lejn kwistjoni kostituzzjonali.

(h) Fuq kollox, l-uzu tad-diskrezzjoni ghandha tigi ezercitata bi prudenza, u b`mod li fejn jidher li hemm ksur serju ta` drittijiet fondamentali jew anke fejn sejjer ikun hemm ksur ta` dawk id-drittijiet, allura l-Qorti ghandha xxaqleb lejn it-twettiq ta` dawk is-setghat.

Ghall-konsiderazzjonijiet premessi, din il-Qorti ssib il-konfort ta` dawn is-sentenzi tal-Qorti Kostituzzjoni : 31/05/1999 –"**Zahra v. Awtorita` tal-Ippjanar"** (Kollez. Vol:LXXXIII.i.179) ; 27/02/2003 – "**Sammut v. Awtorita` tal-Ippjanar et" ;** 05/04/1991 – "**Vella v. Kummissarju tal-Pulizija et"** (Kollez. Vol:LXXV.i.106) ; 07/03/1994 – "**Vella v. Bannister et"** (Kollez. Vol: LXXVIII.i.48) ; 12/12/2002 – **"Visual & Sound Communications Ltd. v. Il-Kummissarju tal-Pulizija et" ;** 14/05/2004 – "**Axiaq v. Awtorita` Dwar it-Trasport Pubbliku";** 31/10/2003 – "**Mediterranean Film Studios Limited v. Korporazzjoni ghall-Izvilupp ta` Malta et" ;** 09/10/2001 – "**McKay v. Kummissarju tal-Pulizija et"** ; 25/06/1999 – "**Spiteri v. Chairman Awtorita` tal-Ippjanar et"** (Kollez. Vol: LXXXIII.i.201) ; 07/04/2000 – "**Adel Mokhtar Al Sakalli v. Onor. Prim Ministru et"** ; 31/05/2000 – "**Rapa v. Chairman ta` l-Awtorita` ta` l-Ippjanar et**" ; 16/01/2006 – "**Tretyak v. Direttur tac-Cittadinanza u Expatriate Affairs"** ; 06/01/2006 – "**Melita Cable p.l.c. v. Avukat Generali et" ;** 13/04/2007 – **"Green et v. Avukat Generali et" ;** 07/09/2007 – **"Chircop v. Il-Kummissarju tal-Pulizija et" ;** 27/02/2009 – **"Xuereb et v. Direttur tax-Xogholijiet et"** ; 15/01/1991 – "**Balzan v. Prim Ministru et ;** 14/06/1995 – **"Briffa v. Kummissarju tal-Pulizija" ;** 27/02/2009 – **"Bellizzi v. L-Awtorita` Marittima ta` Malta".**

12. Il-Qorti sejra tqis <u>l-ewwel</u> ir-rimedju ordinarju skond l-Art 469A tal-Kap 12.

Il-Qorti hija tal-fehma illi fil-kaz tal-lum il-vertenza ma tittrattax semplici kwistjoni ta` decizjoni mehuda mill-Awtorita` li qed tigi kontestata ghax ittiehdet b`mod abbuziv jew b`mod li jaghti lok ghal stharrig gudizzjarju ai termini ta` l-Artikolu 469A tal-Kap 12. Il-vertenza nholqot peress li r-rikorrenti qeghdin jikkontendu li saru vittmi ta` lezjoni da parti tal-Awtorita` ta` dritt fondamentali taghhom. Li kieku r-rikorrenti marru ghall-azzjoni skond l-Art 469A tal-Kap 12 ma kinux ser jinghataw rimedju **<u>effettiv</u>** skond dik id-disposizzjoni. Kif inhu risaput, f`kawza ghal stharrig gudizzjarju, anke jekk ikunu sodisfatti r-rekwiziti kollha nkluz l-fattur taz-zmien (<u>li kien dibattut ferm bejn il-partijiet fl-istanza tal-lum</u>) ir-rimedji li tista` taghti l-Qorti huma limitati : anke d-danni li jistghu jinghataw huma limitati b`dak li jiddisponi s-subartikolu (5) tal-Artikolu 469A. F`kawza ghal stharrig gudizzjarju il-Qorti hija prekluza milli tissostitwixxi ruhha ghall-awtorita` responsabbli mill-eghmil amministrattiv (ara : Qorti tal-Appell – 11 ta` Mejju 2010 – "**<u>Fava vs Supretendent tas-Sahha Pubblika</u>**"). Huwa biss f`din is-sede, jekk ikun hekk jirrizulta, li jista` jinghata rimedju shih u effettiv bhar-*restitutio in integrum* lill-vittma ta` lezjoni ta` dritt fondamentali. Fil-kaz tal-lum propju xejn ma jzomm lil din il-Qorti li tirreintegra lir-rikorrenti fid-drittijiet

taghhom jekk issib li d-drittijiet fondamentali ndikati minnhom kienu vvjolati. Il-Qorti mhijiex tal-fehma li din taht ezami hija kwistjoni li ghandha tigi trattata u deciza minn qorti ta` gurisdizzjoni ordinarja izda tinvesti materja ta` dritt fondamentali tutelat mill-Kostituzzjoni u mill-Konvenzjoni.

Fit-tieni lok, il-Qorti sejra tittratta r-riferenza tal-Awtorita` ntimata ghall-Art 8 tal-Kap 125.

Il-Qorti sejra tieqaf fuq **l-ewwel (1) subinciz tal-Art 8** ghaliex is-subincizi ta` wara huma lkoll konsegwenzjali ghall-ewwel wiehed. Dak is-subinciz jaqra hekk –

Meta xi persuni jkunu gew ipprovduti fejn ighammru f`bini mizmum permezz ta' rekwizizzjoni, id-Direttur jista' f` kull zmien, b'ittra ufficjali, jordna lir-rekwizizzjonat li jirrikonoxxi bhala kerrejja lill-persuni li jkunu hekk ipprovduti jew bhala sullokaturi tal-bini, skond il-kaz.

Il-Qorti gharblet b`reqqa l-atti tal-procediment tal-lum u ma tirrizultax il-prova tal-presentata u notifika ta` ittra ufficjali skond l-Art 8(1) tal-Kap 125. L-unika ittra ufficjali li tirrizulta in atti hija dik tar-rikorrenti tal-1 ta` Ottubru 2009 a fol 41. Fl-assenza ta` l-ittra ufficjali skond l-Art 8(1) ma setax jiskatta l-procediment skond is-subincizi l-ohra tal-Art 8. Li allura jfisser li r-rikorrenti ma kellhomx rimedju "ordinarju" ghad-disposizzjoni taghhom skond l-Art 8 specifikament indikata mill-Awtorita` intimata.

In vista tal-premess, din il-Qorti ma ssibx li r-rikorrenti kellhom rimedju ordinarju xieraq, effettiv u adegwat fejn jindirizzaw l-allegat ksur tal-jeddijiet fondamentali taghhom qabel ressqu l-azzjoni odjerna. Din il-Qorti tghid illi fl-ahjar interess ta` l-amministrazzjoni tal-gustizzja m`ghandhiex tiddeklina mis-setghat u mir-responsabilita` taghha, u kwindi tghid illi ghandha tibqa` tisma` l-kaz fil-mertu.

Decide

Ghar-ragunijiet kollha premessi, il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi hekk –

Tilqa` t-tieni eccezzjoni tal-intimat Avukat Generali u tilliberah mill-osservanza tal-gudizzju, spejjez ghar-rikorrenti.

Tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tat-tielet eccezzjoni tal-Avukat Generali, spejjez ghar-rikorrenti.

Tichad it-tieni eccezzjoni tal-intimata Awtorita` tad-Djar. L-ispejjez relattivi jibqghu riservati ghall-gudizzju finali.

< Sentenza In Parte >

--------------------------------TMIEM--------------------------------